

Lugupeetud Eesti Vabariigi Riigikogu ja Vabariigi Valitsuse liikmed

2020. aasta sügisistungjärgul viis Riigikogu kultuurikomisjon läbi väga põhjaliku arutelu õpetajate järelkasvu teemal. Selle raames kohtuti haridus- ja teadusministri ning ministeeriumi ametnikega, erinevate huvirühmade (sh ülikoolid, üliõpilased, kolmanda sektori ühendused) esindajatega ning **küsiiti ettepanekuid kõikidelt Riigikogu fraktsioonidelt.**

Sellele järgnes kultuurikomisjoni algatatud olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu 19. novembril 2020 Riigikogu istungil teemal „Õpetajate järelkasv ja õpetajameti väärtustamine kui Eesti riigi jätkusuutlikkuse alustala“.

12. märtsil 2021. aastal saatis Riigikogu kultuurikomisjon Vabariigi Valitsusele ettepanekud õpetajate järelkasvu ja õpetajaameti väärtustamise tagamiseks. Kuna Riigikogu kultuurikomisjon tegi ära väga põhjaliku ja sisulise töö, siis valmisid ka ettepanekud, mille rakendamine oleks reaalset aidanud kaasa õpetajaameti väärtustamisele ja vajamineva õpetajate järelkasvu kujundamisele.

Väljavõte Riigikogu kultuurikomisjoni ettepanekutest Vabariigi Valitsusele 12. märtsil 2021.

Õpetaja töökoormuse (35 tundi nädalas) sisse peavad mahtuma kõik õpetaja korralised tööülesanded (sh tundide ettevalmistamine ja läbiviimine, tagasisidestamine). **Täiendavate tööülesannete eest** (sh olümpiaadideks ettevalmistamine, uuele töötajale mentoriks olemine, teise õpetaja asendamine jms) **tuleb maksta lisatasu. Klassijuhataja tasu tuleb oluliselt suurendada. Töökoormust aitaks leevendada kontakttundide arvu vähendamine (15–16 tunnile),** tööülesannete jaotus, tehniliste ning õppetööga mitteseotud ülesannete vähendamine, digilahenduste arendamine. **Kaasava hariduse nõuetega toimetulemiseks tuleb õpetajale tagada tugispetsialisti või abiõpetaja tugi.** Läbi on vaja viia senise kaasava hariduskorralduse põhjalik kriitiline analüüs. **Õpetaja ja tugispetsialistide töötasu peab olema konkurentsivõimeline teiste kõrgharidusega spetsialistidega.** Õpetajate töötasu tuleb siduda Eesti keskmise palgaga ja tõsta keskmisena kuni 1,4 kordseks.

2024. aasta detsembris on kavandatud hariduslepe allkirjastamine, mis on oma olemuselt hea tahte dokument. Hariduslepe hõlmab perioodi 2026–2028. Tunnustame haridus- ja teadusministrit pingutuse eest õpetajaametit väärtustada ning õpetajate järelkasvu tagada. Tõdeme, et õpetajate järelkasvu tagamine on erinevate osapoolte ühine pingutus.

Juba hariduslepe kõneluste eel ja paralleelselt hariduslepe aruteluga töötas Haridus- ja Teadusministeeriumi ja valdkonna ministri initsiatiivil kolm töörühma: õpetajate karjäärimudeli töörühm, õpetajate tööaja ja -sisu kaardistamise töörühm ning rahastamismudeli töörühm. Täna on laiem avalikkus saanud tutvuda üksnes õpetajate karjäärimudeli töörühma tulemustega ning töörühma töö tulemuslikkus peegeldub osaliselt ka haridusleppes.

2023. aasta sügisel kaardistas Õpetajate ühenduste võrgustik õpetajate erinevad tööülesanded. Tulemusi tutvustati 13. detsembril 2023. aastal valdkonna ministri ning Haridus- ja Teadusministeeriumi ametnikele. Õpetajate ühenduste võrgustiku kaardistuse pinnalt valmis 2024. aasta suve hakul Eesti Haridustöötajate Liidu töögrupi nägemus ideaalsest õpetajatöö koormusest. **Hariduslepe õpetajatöö sisu kahjuks praktiliselt ei määratle.** Lisaks on seiskunud rahastusmudeli töörühma tegevus. Mõistame, et haridusmaastikul kujunenud

olukord nõuabki täiendavaid ressursse, kuid **töörühmade läbipaistev ja reaalse tulemusteni viiv töö oleks siiski vundament õpetajate järelkasvu tagamiseks.**

Riigikogu kultuurikomisjoni ja hariduslepe vahel on mitmed väga põhimõttelised ebakõlad.

Kõige olulisem hariduslepe puudujääk on kokkuleppe puudumine, mis on õpetaja põhitöö, mis kokkuleppeline lisatöö ning adekvaatne kokkulepe kontakttundide mahu osas.

Kavandatava hariduslepe järgi võetakse eesmärgiks, et täistööajaga (35 tundi nädalas) töötava õpetaja nädalas antavate õppetundide soovituslikuks mahuks loetakse üldjuhul 21, kuid mitte enam kui 24 arvestusliku pikkusega õppetundi (45 minutit). **See on 5–9 ainetundi rohkem kui Riigikogu kultuurikomisjoni 2021. aasta ettepanekus kirjas oli.**

Hariduslepe järgi on klassijuhatajatöö õpetajatöö osa ja peab olema õiglaselt tasustatud. **Õpetajate jaoks on töö klassijuhatajana lisatöö, mille täitmisel kaasnevad konkreetsed ülesanded, ning see ei ole kõigi õpetajate töö osaks. Kuigi Riigikogu kultuurikomisjon tõi eraldi välja, et klassijuhataja töötasu tuleb oluliselt suurendada, puudub Eesti Vabariigis ühte arusaamine, kas ja kui palju selle töö eest tuleb tasuda ning kes (keskvõim või kohalik omavalitsus) peaks seda tegema. Haridusleppes puudub kokkulepe klassijuhatajatöö eest saadava miinimumtasu kohta.**

Hariduslepe punktis 3.6. tõdetakse, et õpetajatöö ülesannete hulka kuuluvat suhtlemist õpilaste ja nende vanematega korraldab kool viisil, mis tagab vajaliku infovahetuse ning mis **mahub üldjuhul õpetaja tööaja sisse.** Kui juba leppe autorid tõdevad, et õpetajate tööaja sisse ei mahu suhtlemine õpilaste ja õpetajatega, siis ei mahu klassijuhatajatöö kindlasti õpetaja tööaja sisse.

Haridusleppes kõneledes on rõhutatud, et selle suurimaks võiduks on õpetajate neljaastmeline karjäärimudel. **Kui alustav õpetaja saab 1,0 ja õpetaja saab 1,0, siis aste puudub.** Kui soov on muuta õpetajatööd petlikult atraktiivsemaks, siis võib ju erineva nimega ametikohtasid, kus töötasu koefitsient on 1,0, luua iga tööaasta kohta. Kui vanemõpetaja töötasu koefitsient on 1,1, kuid ta peab andma 21 ainetunni asemel 24 ainetundi nädalas, siis tema töötasu on väiksem, kui ta annab õpetajana 21 tundi. Selline karjäärimudel ei taga piisavat õpetajate järelkasvu.

Kui parlamentaarse riigi parlamendi kultuurikomisjon, olles kohtunud haridus- ja teadusministri, ministeeriumi ametnike ja erinevate huvirühmade esindajatega ning saanud sisendi kõigilt Riigikogu fraktsioonidelt ning jõudnud oma analüüsis tulemuseni, et õpetajate töökoormust aitaks leevendada kontakttundide arvu vähendamine 15–16 tunnile, siis ei peaks seda seisukohta eirama.

Palume, et erinevad osapooled võtaksid oma tegevustes aluseks Riigikogu kultuurikomisjoni ettepanekud õpetajate järelkasvu tagamiseks, mis saadeti Vabariigi Valitsusele 12. märtsil 2021. aastal.

Madis Somelar

Õpetajate ühenduste võrgustiku koordinaator, Tallinna Reaalkooli ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse õpetaja, õppealajuhataja ja klassijuhataja